

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در رضایت از زندگی (مورد مطالعه: شهر اهواز)

معصومه باقری*، علی حسین حسین زاده**، سمیرا حیدری***، مسعود زالی زاده****
تاریخ دریافت: ۹۴/۱/۲۹ تاریخ پذیرش: ۹۴/۳/۲

چکیده

هدف از نگارش مقاله حاضر بررسی عوامل مؤثر در رضایت از زندگی شهروندان هجده سال و بالاتر شهر اهواز است که برای تبیین مسئله و تعیین چهارچوب نظری از دیدگاه‌های جامعه‌شناسی مرتبط استفاده شد و فرضیات از آن استخراج شد. این تحقیق به صورت پیمایشی است و ابزار جمع‌آوری اطلاعات آن پرسش‌نامه است. جمعیت آماری در این تحقیق تمام شهروندان بالای هجده سال شهرستان اهواز است که حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۳۸۵ نفر تعیین شد. این پژوهش در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ اجرا شد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای مستقل غیر از متغیر احساس تنهایی و متغیر احساس عدالت اجتماعی با متغیر وابسته رابطه معناداری دارند. نتایج

m.bagheri@scu.ac.ir

* استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.

** دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.

*** دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز.

**** دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز. (نویسنده مسئول)

به‌دست آمده از رگرسیون نشان می‌دهد که فقط دو متغیر وضعیت سلامتی و احساس امنیت تأثیرات معنادار دارند که در مجموع ۳۴ درصد از تغییرات مربوط به رضایت از زندگی را این دو متغیر تبیین می‌کنند.

مفاهیم کلیدی: رضایت از زندگی، وضعیت سلامتی، احساس امنیت، احساس تنهایی و احساس عدالت.

مسئله پژوهش

علاقه‌مندی به بررسی عوامل مؤثر در رضایت و رفاه انسان پیشینه‌ای طولانی دارد. در واقع این سؤال که «چگونه باید و می‌توان زیست که بهترین منفعت را از زندگی کسب کرد؟» شاید به قدمت توانایی آدمی برای اندیشه درباره آینده و عبرت گرفتن از گذشته باشد. داشتن زندگی سعادت‌مند و خوشبخت، فارغ از تعاریف بسیار متنوعی که بر آن مترتب است، یکی از نیازهای ذهنی بشر است که تلاش مستمری برای رسیدن به آن صورت گرفته است. تمام تلاش فرهنگی و تمدنی بشر برای ایجاد زمینه‌ها، توان‌مندی‌ها و امکانات لازم برای ارتقای کم و کیف زندگی بوده است (رفیع‌پور، ۱۳۷۸: ۳۴).

توجه به مقوله رضایت از زندگی در دنیای معاصر با آشکار شدن ناکارآمدی سیاست‌های مبتنی بر رشد و توسعه صرف آغاز شد؛ زیرا بسیاری از اندیشمندان معتقد بودند این‌گونه سیاست‌ها به نیازهای اصلی انسان و رضایت او از زندگی توجهی نمی‌کنند و برای رفع این مشکل شاخص‌هایی را برای توسعه مطرح کردند که امروزه با عنوان شاخص‌های توسعه انسانی مطرح‌اند. این شاخص‌ها با این فرض شکل گرفته‌اند انسان‌ها موجوداتی تک‌بعدی نیستند و لزوماً پیشرفت اقتصادی به بهبود کیفیت زندگی و رضایت از زندگی منجر نمی‌شود و همان‌گونه که تجربه نشان داده است این‌گونه سیاست‌ها چه بسا فقر، نابرابری و نارضایتی را در جامعه افزایش داده‌اند (ربانی و بهشتی، ۱۳۹۰). رضایت از زندگی پدیده‌ای نسبی است و شاخص‌های آن از جامعه‌ای

به جامعه‌ای دیگر متفاوت است. عوامل فرهنگی از قبیل دین، آداب و رسوم و ... می‌تواند بر نگرش افراد پیرامون رضایت از زندگی تأثیر بگذارد. مثلاً در بسیاری از فرهنگ‌ها، در کنار توجه به عوامل مادی، بر عوامل غیرمادی نظیر نوع دوستی، هم‌دلی و هم‌دردی با دیگران و پای‌بندی به اصول اخلاقی تأکید زیادی می‌شود. در چنین شرایطی افراد زمانی احساس رضایت از زندگی می‌کنند که به این موارد نیز دست یابند. احساس رضایت از زندگی اگرچه تا حد زیادی به شرایط فردی بستگی دارد، اما تأثیر عوامل اجتماعی در بروز یا افول آن بسیار پررنگ‌تر به نظر می‌رسد. جامعه از یک طرف به وجود آورنده شرایطی است که می‌تواند فرد را به سوی تحقق اهداف و آرزوهای فردی سوق دهد و از سوی دیگر زمینه‌ساز تحقق فضایی است که فرد می‌تواند به کنش متقابل و ارتباط با هم‌نوعانی که باعث ایجاد آرامش، امنیت و اطمینان خاطر او برای یک زندگی مناسب است، پردازد (رفیعی بهابادی و حاجیانی، ۱۳۹۲). عوامل اجتماعی مختلفی را می‌توان نام برد که بر رضایت از زندگی مؤثرند که در این میان می‌توان به عواملی نظیر احساس امنیت، احساس عدالت، آزادی سیاسی - اجتماعی، وضعیت سلامتی، احساس تعلق به دیگران و ... اشاره کرد.

پیرامون اهمیت پژوهش حاضر می‌توان گفت: هر جامعه‌ای برای برقراری نظم و وفاق اجتماعی نیازمند افرادی است که بتوانند هنجارها و ارزش‌های جامعه را بپذیرند و بر اساس این ارزش‌ها و هنجارها اقدام به کنش کنند. در صورتی می‌توان از افراد جامعه انتظار تبعیت از هنجارها را داشت که افراد از زندگی خود رضایت داشته باشند و از انگیزه کافی برای زندگی برخوردار باشند. هم‌چنین رضایت از زندگی نگرش مثبت افراد جامعه نسبت به هم را افزایش خواهد داد و این نگرش مثبت نسبت به هم‌دیگر باعث نزدیک شدن دل‌ها به هم و افزایش روحیه تعاون و هم‌کاری در جامعه می‌شود. با توجه به آنچه ذکر شد این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال است که «چه عواملی بر میزان رضایت از زندگی در بین شهروندان مؤثرند؟».

پیشینه پژوهش

خسروی و ناهیدپور (۱۳۸۹) در اثر تحقیقی خود با عنوان «بررسی رضایت از زندگی، باور به عادلانه بودن دنیا و حمایت‌های اجتماعی در دانشجویان ایرانی و هندی» به بررسی رضایت از زندگی در میان دانشجویان ایرانی و هندی و همچنین تأثیرات باور به عادلانه بودن دنیا و حمایت‌های اجتماعی بر رضایت از زندگی پرداختند. یافته‌ها نشان داد که باور به عادلانه بودن دنیا و حمایت اجتماعی قادر به پیش‌بینی رضایت از زندگی است و دانشجویان هندی در مقایسه با دانشجویان ایرانی نمرات بالاتری در رضایت از زندگی، باور به عادلانه بودن دنیا و حمایت‌های اجتماعی به دست آوردند.

هزار جریبی و صفری شالی (۱۳۸۸) نیز در اثر تحقیقی خود با عنوان «بررسی رضایت از زندگی و جای‌گاه احساس امنیت در آن» به بررسی و سنجش رضایت از زندگی و نقش و جای‌گاه احساس امنیت بر میزان رضایت از زندگی در میان شهروندان تهرانی پرداختند. یافته‌ها در این تحقیق نشان می‌دهد که متغیر احساس امنیت بیش‌ترین اثر را بر رضایت از زندگی گذاشته است، بعد از متغیر احساس امنیت، به‌ترتیب، سایر متغیرهای احساس محرومیت، اعتماد به کارایی مسئولان، ارضای نیازها و اعتماد اجتماعی بر متغیر رضایت از زندگی تأثیر داشتند.

قهرمان (۱۳۸۷) در تحقیقی با عنوان «بررسی مفهوم رضایت از زندگی و سنجش آن در میان دانشجویان دختر و پسر» به بررسی مفهوم رضایت از زندگی و سنجش آن در بین ۴۵۰ نفر (۱۶۲ مرد و ۲۸۸ زن) از دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد پرداخت. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میزان رضایت از زندگی دانشجویان در دانشکده‌های مختلف با یک‌دیگر تفاوت معناداری ندارد و تمام فرضیه‌های این تحقیق تأیید شده است. در این میان رابطه «رضایت از خود» با «رضایت از زندگی» بیش‌ترین همبستگی و رابطه «رضایت از آزادی‌های سیاسی - اجتماعی» با «رضایت از زندگی» کم‌ترین

میزان همبستگی را دارد. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که بین رضایت از زندگی دانشجویان پسر و دختر تفاوت معناداری وجود ندارد.

رنگین‌کمان (۱۳۸۶) در اثر تحقیقی خود به تطبیق‌پذیری مدل آرزو - تطابق اینگلهارت بر فرهنگ (ارزش‌ها و نگرش‌ها) ایرانیان می‌پردازد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که نظریه آرزو - تطابق درباره احساس خوشبختی و رضایت از زندگی بر نگرش‌های ایرانیان نیز تطبیق‌پذیر است. بدین ترتیب که اولاً در ایران نیز این احساس به‌ندرت در میان گروه‌هایی که با ویژگی‌های ثابتی مانند جنس مشخص می‌شود تفاوت می‌کند و تحصیلات نیز نمی‌تواند میزان رضایت از زندگی را تبیین کند و تفاوتی میان احساس رضایت افراد تحصیل‌کرده و بی‌سوادان وجود نداشت؛ ثانیاً این احساس در بین گروه‌هایی بر پایه ویژگی‌های کم‌تر پایدار مانند درآمد متفاوت بود، اما حتی در این تحقیق هم اختلاف کم است. در نهایت، طبق نتایج این تحقیق در ایران نیز سعادت ذهنی بنا بر تغییرات جدید در وضعیت مالی تفاوت‌های نسبتاً بزرگی را نشان داده است و میزان رضایت افراد از زندگی در بین استان‌های گوناگون متفاوت است.

نتایج پژوهش لیزت^۱ و واتسون^۲ (۲۰۱۳) نشان داد که عواملی نظیر وضعیت سلامتی، معنویت، رضایت کاری و احساس تبعیض در رضایت از زندگی مؤثرند.

دماکاکس و نان^۳ (۲۰۱۰) در اثر تحقیقی خود با عنوان «تنهایی، محرومیت نسبی و رضایت از زندگی» به بررسی این موضوع مهم برای افراد بالای ۵۰ سال مردم آلمان پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد که افراد بالای ۸۰ سال و افراد ۵۵ تا ۵۹ ساله، به طور کلی سطح پایینی از رضایت از زندگی را گزارش دادند؛ افراد ۶۰ تا ۷۰ ساله نیز از زندگی راضی‌ترند و افرادی که با دوستانشان ارتباط دارند سطح بالاتری از رضایت از

1. Lizette
2. Watson
3. Demakakos & Nunn

زندگی را گزارش دادند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که همبستگی‌ای قوی بین تنهایی و رضایت از زندگی وجود دارد؛ پاسخ‌گویانی که احساس تنهایی بیشتری داشتند سطح پایین‌تری از رضایت از زندگی داشتند و افراد با احساس محرومیت نسبی بیش‌تر سطح رضایت پایین‌تری داشتند. در این نوشتار ثروت نیز به منزله یکی از متغیرهای اثرگذار در رضایت از زندگی گزارش شده است، اما تأثیر این متغیر در افراد بالای ۷۵ سال کاهش قابل توجهی دارد.

اون و ویدراس^۱ (۲۰۰۸) در اثر پژوهشی خود با عنوان «دموکراسی، مشارکت و رضایت از زندگی» به بررسی سیستم‌های دموکراسی و مداخله سیاسی مردم و ارتباط آن با رضایت از زندگی در بین ۴۶ کشور پرداخته‌اند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد که در کشورهایی که اشخاص در جریان‌های سیاسی مشارکت داده می‌شوند و در کشورهایی که انتخابات آزاد و رقابتی برگزار می‌شود و مانعی برای قدرت‌یابی قوه مجریه وجود داشته باشد، افراد رضایت بیشتری از زندگی‌شان دارند. با توجه به یافته‌های این تحقیق، اشخاص در کشورهایی که سیستم پارلمانی دارند، نسبت به اشخاص در کشورهایی که سیستم جمهوری دارند، رضایت بیشتری از زندگی دارند. در سیستم‌هایی که مردم حق انتخاب دارند و افراد می‌توانند در جریان‌های سیاسی دخالت داشته باشند و به اشخاص اجازه اظهار بیان سیاسی را می‌دهند و وابسته به رأی اکثریت مردم‌اند اشخاص سطح بالایی از رضایت از زندگی دارند.

مارتیکینن^۲ (۲۰۰۸) در پژوهشی به بررسی سطوح مختلف رضایت از زندگی بین جوانان فنلاندی پرداخت. نتایج نشان داد که میزان رضایت از زندگی در بین جوانان بسیار شبیه به سایر مردم است. در این پژوهش دو متغیر نقش اساسی را در تبیین رضایت از زندگی داشتند: روابط اجتماعی و زمینه‌های زندگی شغلی.

1. Owen & Videras
2. Martikainen

بوگی^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی با عنوان «احساس تنهایی و رضایت از زندگی در بین دانشجویان ترکیه‌ای» به بررسی ارتباط بین احساس تنهایی و رضایت از زندگی در بین ۲۱۴ نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی در دانشگاه فنی آنکارا پرداخت. نتایج این مطالعه نشان داد که جنس یک اثر مثبت بر سطح رضایت از زندگی و تنهایی دانشجویان دارد. بنابر این گزارش، دانشجویان پسر به نحو قابل توجهی احساس تنهایی کم‌تر و رضایت از زندگی بیشتری از دانشجویان دختر دارند. نتایج نشان داد که بین رضایت از زندگی و سطح تنهایی دانش‌آموزان همبستگی منفی وجود دارد. البته به نظر نویسندگان احساس تنهایی در فرهنگ‌های مختلف ممکن است به سبب ارزش‌های فرهنگی منحصر به فرد متفاوت باشد؛ «تنهایی» برای مردم در فرهنگ‌های فردگرایانه رضایت‌بخش است. از سوی دیگر برای مردم در فرهنگ‌های جمعی تنهایی نارضایتی را در پی خواهد داشت.

کپتین و اسمیت^۲ (۲۰۰۹) در مقاله خود با عنوان «رضایت از زندگی» به بررسی رضایت از زندگی در هلند و ایالات متحده آمریکا پرداخته‌اند. در این تحقیق، از پاسخ‌گویان پرسیده شد که تا چه اندازه از درآمد، شغل، سلامتی و روابط اجتماعی و خانوادگی رضایت دارند؟ نتایج این پژوهش نشان داد که برای همه ابعاد (شغل، ارتباط‌های اجتماعی و درآمد) و رضایت از زندگی تفاوت معناداری بین پاسخ‌گویان هلندی و آمریکایی وجود دارد. نتایج این تحقیق نشان داد که رضایت از زندگی به طور معناداری با چهار بعد (شغل، سلامتی، روابط اجتماعی و درآمد) همبستگی دارد. برآورد ضرایب میزان تأثیر هر بعد از رضایت در رضایت از زندگی نشان می‌دهد که به ترتیب، روابط اجتماعی و خانوادگی، شغل، سلامتی و درآمد بیش‌ترین رضایت از زندگی را دارند.

1. Bugay

2. Kapteyn & Smith

چهارچوب نظری

برای تبیین نظری عوامل مؤثر در رضایت از زندگی از نظریات مازلو، هومنز، اینگلهارت، زیمل و نظریه مطلوبیت‌گرایی استفاده شده است.

نظریه مازلو^۱

مازلو از روان‌شناسانی است که به طور مبسوط به بحث پیرامون نیازهای انسان می‌پردازد. او نیازهای انسان را به صورت سلسله‌مراتبی در پنج طبقه جای داده است:

۱. نیاز فیزیولوژیک^۲: نیاز آشکار به غذا، آب و هوا و رابطه جنسی است که ارضایشان برای بقا اساسی و ضروری است. از این رو نیازهای جسمانی نیرومندترین نیازهاست.

۲. نیاز به امنیت^۳: پس از رفع نیازهای جسمانی، نیازهای ایمنی انگیزه انسان قرار می‌گیرند. این نیازها عبارت‌اند از امنیت، ثبات، حمایت، تعلم، رهایی از ترس و اضطراب.

۳. نیاز به تعلق، محبت و وابستگی^۴: زمانی که به حد معینی از احساس ایمنی و تأمین دست یافتیم، متوجه ارضای نیازهای تعلق و محبت می‌شویم.

۴. نیاز به احترام^۵: اگر به اندازه کافی از احساس محبت و تعلق بهره‌مند شویم، آن‌گاه به احساس احترام نیاز خواهیم داشت.

۵. نیاز به تحقق خود^۶: اگر همه این نیازها را برآورده سازیم، آن‌گاه به سوی عالی‌ترین نیاز، یعنی نیاز به تحقق خود روی می‌آوریم (شولتز^۷ و شولتز، ۱۳۸۲: ۳۳۷-۳۳۸).

-
1. Maslow
 2. Physiological Needs
 3. Safety Need
 4. Social Needs
 5. Esteem or ego Needs
 6. Self Actualization Needs
 7. Schultz

در نظریه مازلو احساس رضایت با ارضای نیازها ارتباط ارگانیک دارد؛ زیرا احساس نیازها در انسان سبب می‌شود که به دنبال ارضای این نیازها باشد و با برطرف شدن هر نیاز احساس رضایت بیشتری از زندگی داشته باشد (محسنی و صالحی، ۱۳۸۲: ۱). بر اساس این نظریه می‌توان نسبت میان احساس امنیت اجتماعی و رضایت از زندگی را به صورت نظری تبیین کرد. از آن جایی که در سلسله مراتب مازلو نیاز به امنیت یکی از نیازهای اساسی انسان است، می‌توان انتظار داشت افرادی که در جامعه احساس امنیت بیشتری می‌کنند و این نیاز در آن‌ها برآورده می‌شود از زندگی رضایت بیشتری داشته باشند.

نظریه جرج هومنز^۱

نظریه هومنز به تبیین روابط بین فردی بر اساس سود و زیان می‌پردازد. از نظر او انسان در تمام کنش‌های خود به دنبال به دست آوردن بیش‌ترین سود و دفع ضرر از خود است. بر این اساس هرگاه انسان پاداش و سودی که به دنبال آن بوده است کسب کند، به‌ویژه اگر پاداش بیش از حد چشم‌داشتش باشد، یا با تنبیه مورد انتظارش روبه‌رو نشود، احساس خرسندی خواهد کرد. در این صورت، احتمال بیشتری می‌رود که آن شخص رفتار تأییدآمیزی از خود نشان دهد و نتایج رفتارش نیز برایش ارزشمندتر می‌شود (ریتزر^۲، ۱۳۸۹: ۴۳۱). بر همین اساس هومنز عدالت توزیعی را به کار می‌برد. عدالت توزیعی به این پرسش اشاره دارد که آیا پاداش‌ها و خسارت‌ها در بین افراد درگیر منصفانه توزیع شده است یا خیر؟ (همان). غالباً افراد گوناگون در جامعه پاداش‌های یکسانی کسب نمی‌کنند. این امر موجب سرخوردگی و احساس ناعدالتی در جامعه می‌شود. به عبارت دیگر افرادی که احساس می‌کنند به آنچه استحقاق آن را داشته‌اند نرسیده‌اند، نسبت به وضع موجود احساس نارضایتی پیدا می‌کنند. هومنز

1. George Homans
2. Ritzer

توضیح می‌دهد: کسی که احساس می‌کند سرش کلاه رفته است (درک نامنصفانه بودن عدالت توزیعی) احتمالاً رفتاری هیجانی از خود نشان می‌دهد که آن را عصبانیت می‌نامیم. کسی که زیانی ناعادلانه را تحمل می‌کند، دست‌کم می‌آموزد که شکایت کند (دیلینی، ۱۳۸۹: ۴۰۰). در حقیقت با عنایت به نظریه هومنز می‌توان گفت افرادی که در جامعه احساس عدالت می‌کنند و معتقدند پاداش‌ها در جامعه با عدالت توزیع شده‌اند، احساس رضایت بیشتری از زندگی دارند.

نظریه اینگلهارت^۱

به نظر اینگلهارت بهبود وضعیت اقتصادی و رفاهی بعد از جنگ جهانی دوم به تحولی تاریخی منجر شد که در آن نیاز به احترام، رابطه با دیگران، رضایت ذهنی و زیبایی‌شناختی مهم‌تر از تلاش برای به دست آوردن غذا و امنیت شد. از نظر او اگر در گذشته هدف بیشتر مردم بهبود بخشیدن به شرایط مادی زندگی خود بود، امروزه به دست آوردن ارزش‌های فرامادی از اولویت بسیار بیشتری برخوردار است. اینگلهارت برای تبیین چنین تحولی به دو فرضیه اشاره می‌کند: فرضیه کمیابی و اجتماعی شدن. فرضیه کمیابی بیان می‌کند که مردم بیش‌تر نگران نیازهای فوری و آنچه تهدیدشان می‌کند هستند تا نیازهایی که دور از دسترس و غیرضروری به نظر می‌رسد. به عبارت دیگر، اولویت‌های ارزشی فرد بازتاب محیط اجتماعی و اقتصادی اوست. اما فرضیه اجتماعی شدن بیان می‌کند که ارزش‌های فرد تا حدود زیادی انعکاس شرایطی است که در طول سال‌های قبل از بلوغ وی حاکم بوده است (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۶۱).

این دو فرضیه بیان‌گر این است که برطرف شدن نسبی نیازهای اقتصادی پس از جنگ و مطرح شدن نیازهای جدید و هم‌چنین تأکید شرایط محیطی باعث توجه زیاد

1. Inghelhart

به ارزش‌های غیرمادی نظیر آزادی، ابراز وجود و ... در غرب شده است. در حقیقت، اینگلهارت دگرگونی ارزشی را متأثر از شرایط اقتصادی می‌داند و معتقد است در هر کشوری که رشد اقتصادی بالا وجود داشته باشد، می‌توان شاهد تحول تدریجی حرکت از ارزش‌های مادی به سمت نظام ارزش‌های غیرمادی بود.

در نظریه اینگلهارت، احساس رضایت از زندگی بازتاب توازن بین آرزوها و وضعیت موجود است. زمانی که وضعیت فرد با آرزوها و توقعاتش تطبیق می‌یابد، به فرد احساس رضایت بالا دست می‌دهد، زمانی که فرد در یافتن این تطابق دچار مشکل می‌شود، احساس نارضایتی و ناخشنودی می‌کند و تا زمانی که به تطابق نرسد، این احساس در او باقی خواهد ماند (برزگر، ۱۳۸۶: ۶۹).

از نظر اینگلهارت، در قلمرو سیاسی رشد ارزش‌های فراصنعتی و غیرمادی کاهش احترام به اقتدار و تأکید بر مشارکت و ابراز وجود را به همراه می‌آورد. به گفته او ارزش‌های ابراز وجود دربردارنده تأکید فرامادی‌گرایانه بر آزادی‌های فردی و سیاسی، فعالیت‌های معترضانة شهروندان، تساهل نسبت به آزادی دیگران و تأکید بر رفاه ذهنی است که در رضایت از زندگی منعکس می‌شود. اینگلهارت به اهمیت رضایت از زندگی در چهارچوب مفهوم فرهنگ مدنی توجه می‌کند. فرهنگ مدنی مجموعه شاخص‌های رضایت از زندگی، اعتماد به یکدیگر، رضایت از آزادی‌های سیاسی و احساس خوشبختی در نظر گرفته شده و با تداوم نهادهای دموکراتیک و سطح توسعه اقتصادی مرتبط است. از نظر او توسعه اقتصادی، دموکراتیزه شدن و افزایش تحمل اجتماعی باعث شده است افراد احساس کنند که آزادی بیشتری در انتخاب دارند (اینگلهارت و آبرامسون، ۱۳۷۸).

به نظر اینگلهارت رضایت از زندگی با ارزش‌های بیان نفس پیوند عمیقی دارد؛ بدین معنا که کشورهایی که شهروندانشان تحمل بیشتری در مقابل تنوعات از خود نشان می‌دهند همان کسانی‌اند که تمایل بیشتری به شرکت در اعتراضات مدنی دارند و تمایلات آزادی‌خواهانه‌شان را بیشتر بروز می‌دهند و بیش‌تر به هم‌نوعانشان اعتماد

می‌کند. این افراد دارای میزان نسبتاً بالایی از رضایت از زندگی و احساس خوشبختی‌اند (ولزل و همکاران، ۱۳۸۲: ۲۶).

با توجه به آنچه بیان شد، بر اساس نظریهٔ اینگلهارت می‌توان به تبیین نظری نسبت میان رضایت از آزادی‌های سیاسی - اجتماعی و رضایت از زندگی پرداخت. با توجه به این‌که در زمان رونق و شکوفایی اقتصادی مردم به سراغ ارزش‌های غیرمادی نظیر ابراز وجود، آزادی‌های سیاسی - اجتماعی، تساهل و ... می‌روند، زمانی از زندگی خود احساس رضایت خواهند داشت که از وضعیت ارزش‌های غیرمادی در جامعه (آزادی‌های سیاسی - اجتماعی) احساس رضایت داشته و امکان تحقق چنین ارزش‌هایی برای آن‌ها وجود داشته باشد.

جورج زیمل^۱

زیمل از اندیشمندان کلاسیک جامعه‌شناسی است که به مسائل و موضوعات مختلفی پرداخته است. یکی از مسائل مهمی که او توجه زیادی به آن داشته است بحث پیرامون وضعیت روانی انسان در جهان مدرن و در کلان‌شهرهاست. زیمل در مقاله‌ای به نام «کلان‌شهر و حیات ذهنی^۲» به تحلیل روانی انسان‌ها و ارتباطات آن‌ها در شهرهای بزرگ و مدرن می‌پردازد. به نظر او تأثیراتی که شهرهای بزرگ در ساختار زندگی اجتماعی شهرنشینان می‌گذارد عبارت‌اند از: «۱. تحریکات عصبی ناشی از تغییر سریع محرک‌های بیرونی، ۲. نیاز به اتکا به عقل و عقل‌گرایی، دقت و دقت‌شناسی، ۳. شیء‌وارگی انسان‌ها به دلیل اقتصاد پولی و عقلانیت حاکم بر زندگی شهری، ۴. تعلقات جزئی و خاص و برخوردهای احتیاط‌آمیز، ۵. احساس تنهایی، انزوا و از خود بیگانگی و ۶. ارزش‌زدایی از هنر و دیگر وجوه فرهنگ انسانی» (شارع‌پور، ۱۳۸۹: ۱۲۲).

-
1. George Simmel
 2. Metropolis and Mental life

او یکی از ویژگی‌های اصلی جهان امروز را احساس تنهایی می‌داند؛ به نظر او در گذشته‌ها تعاملات از طریق روابط چهره‌به‌چهره صورت می‌گرفت و افراد احساس صمیمیت و آشنایی بیشتری با یکدیگر داشتند؛ اما در شهرها روابط اجتماعی صمیمانه نیست و انسان در معرض تنهایی قرار دارد. از نظر زیمل با این‌که انسان شهرنشین در طی روز با افراد زیادی سر و کار دارد، که قابل مقایسه با تعداد افرادی که یک روستایی در روز می‌بیند نیست، اما تنها و جدا افتاده است (ممتاز، ۱۳۷۹: ۷۵).

درباره رضایت از زندگی و ارتباط آن با احساس تنهایی می‌توان گفت: از آن‌جایی که یکی از ابعاد مهم رضایت از زندگی توجه به احساسات و روابط عاطفی افراد در جامعه است و طبق نظر زیمل این ویژگی در کلان‌شهرها گم شده است و افراد ارتباط عاطفی بسیار کمی با هم دارند، در نتیجه احساس تنهایی می‌تواند آثاری منفی بر رضایت از زندگی داشته باشد (مختاری و نظری، ۱۳۸۹: ۱۱۶).

رویکرد مطلوبیت‌گرایی و رضایت از زندگی

این رویکرد در بحث کیفیت زندگی و رضایت از زندگی برای عاملیت انسانی نقش محوری دارد و بر این باور است که رضایت از زندگی بیش‌تر ناظر بر ذهنیات، قابلیت‌ها و توانمندی‌های افراد است تا شرایط ساختاری اجتماعی یا محیط پیرامونی (غفاری و امیدی، ۱۳۸۸: ۱۱).

در اواخر قرن هجدهم جرمی بنتهام، فیلسوف انگلیسی، تلاش کرد تا این نظریه را روشن کند و به نحو جامع تدوین کند. مطلوبیت عبارت است از لذت، شادی یا رضایت خاطر. بنتهام بر این باور بود که جست‌وجوی لذت و دوری از درد تنها غایت آدمی است (همان: ۱۲). در رویکرد مطلوبیت‌گرایی، تلقی شخصی یا ذهنی فرد از تندرستی بر اساس فایده شکل می‌گیرد. فایده خاصیت هر شیئی است که به وسیله آن می‌توان به سود، مزیت، شادی و... رسید یا از بروز بدبختی، درد و ناراحتی برای

شخص ذی‌نفع جلوگیری کرد. از این رو سلامتی وسیله‌ای است که انسان می‌تواند به کمک آن به رضایت از زندگی برسد. در این نظریه تفاوت در سن، جنس، استعداد، معلولیت، شرایط بیماری و عوامل دیگر می‌تواند موجب این شود که انسان‌ها بر خلاف داشتن کالاهای مشابه، فرصت‌های زندگی متفاوتی داشته باشند. در نتیجه میزان رضایت آن‌ها از زندگی متفاوت باشد. مثلاً فرد معلول یا بیمار همان بهره‌شخص سالم را از یک کالا و فرصت نمی‌برد و در نتیجه رضایتش از زندگی متفاوت است (همان). با توجه به نظریه مطلوبیت‌گرایی می‌توان گفت از آن جایی که انسان هنگامی که در سلامتی به سر می‌برد، احساس شادی و لذت می‌کند. در نتیجه این شادی و لذت طبیعتاً باعث رضایت از زندگی خواهد شد.

با توجه به بیان نظریه‌های مرتبط با رضایت از زندگی، فرضیه‌های این پژوهش به شرح ذیل است:

- به نظر می‌رسد احساس تنهایی در رضایت از زندگی مؤثر است (استخراج شده از نظریه زیمل).
- به نظر می‌رسد احساس امنیت در رضایت از زندگی مؤثر است (استخراج شده از نظریه مازلو).
- به نظر می‌رسد احساس عدالت اجتماعی (توزیعی) بر رضایت از زندگی مؤثر است (استخراج شده از نظریه هومنز).
- به نظر می‌رسد وضعیت سلامتی بر رضایت از زندگی مؤثر است (استخراج شده از نظریه مطلوبیت‌گرایی).
- به نظر می‌رسد رضایت از آزادی‌های سیاسی - اجتماعی بر رضایت از زندگی مؤثر است (استخراج ده از نظریه اینگلهارت).

روش پژوهش

نوع تحقیق در این پژوهش کاربردی است، روش اجرای تحقیق پیمایشی است و ابزار گردآوری داده‌ها نیز پرسش‌نامه است. جمعیت آماری در این تحقیق تمام شهروندان بالای هجده سال شهرستان اهواز است که حجم نمونه از طریق فرمول کوکران ۳۸۴ نفر تعیین شد. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. پس از جمع‌آوری پاسخ‌های پاسخ‌گویان، داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار لیزرل در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی تجزیه و تحلیل شد. از لحاظ زمانی این تحقیق در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ اجرا شد.

تعاریف مفهومی

۱. رضایت از زندگی: رضایت از زندگی را می‌توان اختلاف ادراک شده بین آرزو و پیشرفت در زندگی (تحقق آرزو) تعریف کرد (کمپ، ۱۹۹۵ به نقل از هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۸۸).
۲. احساس تنهایی: احساس تنهایی را می‌توان حالتی دانست که در آن فرد تمایلی به برقراری ارتباط با دیگران ندارد (دهشیری و همکاران، ۱۳۸۷).
۳. احساس عدالت: داشتن این احساس که با افراد جامعه به گونه‌ای رفتار می‌شود که مستحق آن هستند. به عبارت دیگر، هر فرد بر اساس کار، امکانات فکری، ذهنی و جسمی بتواند از موقعیت‌های مناسب و نعمات برخوردار شود (نوابخش و گراوند، ۱۳۹۰).
۴. احساس امنیت: حالتی است که در آن انسان تهدیدی (تهدید مالی، جانی و سیاسی) علیه خود احساس نمی‌کند (تاجبخش و همکاران، ۱۳۹۲).
۵. رضایت از آزادی‌های سیاسی - اجتماعی: میزان خرسندی فرد از رضایت‌های سیاسی - اجتماعی موجود در جامعه است (میرزایی و قهرمان، ۱۳۸۸).

۶. وضعیت سلامتی: وضعیت سلامتی را می‌توان رضایت فرد از شرایط جسمی و روحی خود تعریف کرد.

نحوه عملیاتی کردن متغیرهای پژوهش

شاخص‌های هر یک از متغیرها برای سنجش در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. شاخص‌سازی متغیرهای پژوهش

نوع متغیر	نام متغیر	شاخص‌ها
متغیر وابسته	رضایت از زندگی	احساس رضایت از زندگی، سر حال بودن از نظر روحی و عاطفی، داشتن احساس خوشبختی، علاقه‌مند به انجام کار، داشتن احساس پیشرفت و امید به آینده.
	احساس تنهایی	داشتن احساس تنهایی در بیش‌تر اوقات، عدم اعتماد به دیگران برای برقراری ارتباط، ارتباط کم با دوستان و اقوام، مشکل در برقراری ارتباط با دیگران، تصور منفی نسبت به دیگران به دلیل درک نکردن فرد.
متغیرهای مستقل	احساس عدالت	در وضعیت فعلی جامعه مردم به حداقل درآمد برای زندگی آبرومند دسترسی دارند. در جامعه ما حق و حقوق قومیت‌ها رعایت می‌شود، افراد بانفوذ نمی‌توانند حق و حقوق افراد را پایمال کنند، مجرمانی که پارتی یا پول دارند به راحتی از دست قانون فرار می‌کنند، در جامعه ما قانون به صورت یکسان برای همه اجرا می‌شود، در جامعه ما واگذاری شغل‌ها به افراد متناسب با شایستگی (قابلیت) آن‌هاست.

<p>تردد زنان خانواده به‌تنهایی مخصوصاً در شب، رفتن و نشستن در پارک‌های حاشیه‌ای و خلوت به‌تنهایی، کمک به سرنشینان ماشینی که در کنار خیابان خراب شده است خصوصاً در شب، سپردن سرمایه خود به فرد دیگر برای سرمایه‌گذاری، همراه داشتن پول و سایر لوازم قیمتی (موبایل، زیورآلات و غیره) شرکت کردن در اعتراضات سیاسی، و ابراز عقیده و انتقاد نسبت به وضعیت سیاسی و عملکرد دولت.</p>	<p>احساس امنیت</p>	
<p>رضایت فرد از وضعیت آزادی در کشور، رویکرد مثبت نسبت به نظام جمهوری اسلامی ایران به دلیل احترام به آزادی گروه‌های مختلف، انتقاد از مسئولان به دلیل نقض بعضی از آزادی‌های مشروع در کشور.</p>	<p>رضایت از آزادی‌های سیاسی - اجتماعی</p>	
<p>عدم احساس ناراحتی در وضعیت جسمی و روحی، عدم وجود علائم بیماری در بدن و احساس رضایت از وضعیت جسمی و روحی.</p>	<p>وضعیت سلامتی</p>	

این پرسش‌نامه به تعدادی از اساتید و کارشناسان برای بررسی اعتبار داده شد تا نظر خود را ارائه کنند که این افراد اعتبار پرسش‌نامه را تأیید کردند. پایایی پرسش‌نامه هم از طریق آلفای کرونباخ محاسبه شد که مقادیر آلفای کرونباخ همه متغیرها در سطح قابل قبولی است.

جدول ۲. ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای مختلف پژوهش

آلفای کرونباخ	متغیر
۰/۸۰۶	رضایت از زندگی
۰/۷۸۵	احساس تنهایی
۰/۷۶۳	احساس عدالت
۰/۶۷۷	احساس امنیت
۰/۷۲۶	وضعیت سلامتی
۰/۶۳۱	رضایت از آزادی‌های سیاسی - اجتماعی

یافته‌های پژوهش

توصیف ویژگی‌های جمعیت نمونه

میانگین سن پاسخ‌گویان ۳۲/۳۴ است و دامنه سنی شهروندان ۱۸ سال و بالاتر است. از لحاظ متغیر تحصیلات، بیش‌ترین فراوانی مربوط به مقطع کارشناسی با فراوانی ۲۰۰ نفر (۵۲/۱ درصد) از مجموع ۳۸۴ نفر است. بر اساس متغیر جنسیت ۵۵/۲ درصد از نمونه آماری را زنان و ۴۴/۸ درصد از نمونه را مردان تشکیل دادند. ۴۶/۱ درصد از پاسخ‌گویان مجرد و ۵۳/۹ درصد متأهل‌اند.

توصیف ویژگی‌های متغیرهای پژوهش

جدول ۳ مربوط به آمارهای توصیفی متغیر وابسته پژوهش (رضایت از زندگی) است. داده‌های جدول حاکی از آن است که میانگین ۱۷/۸۵۱۲، انحراف معیار ۴/۳۷۴ واحد و واریانس متغیر مربوطه ۲۲/۵۲ است. حداقل نمره کسب‌شده ۷ و حداکثر نمره ۳۱ است.

جدول ۳. آمارهای توصیفی متغیرهای پژوهش

شاخص	رضایت از	وضعیت	احساس	احساس	احساس	رضایت
	زندگی	سلامتی	امنیت	تنهایی	عدالت	از آزادی
میانگین	۱۷/۸۵۱۲	۴/۸۲۵۵	۱۹/۵۰۷۸	۲۵/۶۰۸۴	۱۹/۵۹۹	۹/۴۳۳
انحراف معیار	۴/۷۴	۱/۷۹۷۳۸	۵/۷۵۷۹۵	۶/۸۱۰۶۹	۴/۵۴۳۸۵	۲/۷۶۰۳۳
واریانس	۲۲/۵۲	۳/۲۳۱	۳۳/۱۵۴	۴۶/۳۸۵	۲۰/۶۴۷	۷/۶۱۹
حداقل	۷	۲/۰۰	۸/۰۰	۸/۰۰	۶/۰۰	۳/۰۰
حداکثر	۳۱	۱۰/۰۰	۴۰/۰۰	۴۰/۰۰	۳۰/۰۰	۲۶/۰۰

نتایج به دست آمده از ترکیب گویه‌ها درباره رضایت از زندگی در بین پاسخ‌گویان حاکی از این است که میزان رضایت از زندگی در بین ۵۸/۳ درصد در حد کم و بسیار کم و در مقابل ۱۳/۶ درصد از رضایت بالایی برخوردارند و در این میان ۲۸/۱ درصد در وضعیت متوسط قرار دارند.

آزمون فرضیات

جدول ۴ نشان‌دهنده نتایج آزمون همبستگی بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته (رضایت از زندگی) است. همان‌طور که داده‌های جدول نشان می‌دهد، تمامی متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رابطه معناداری دارند به جز این که بین متغیر احساس تنهایی و متغیر احساس عدالت اجتماعی با متغیر رضایت از زندگی رابطه معناداری مشاهده نشد. سطح معناداری و ضرایب همبستگی هر یک از متغیرها در جدول ۴ به تفکیک آمده است.

جدول ۴. نتایج آزمون همبستگی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته پژوهش

نتیجه آزمون	سطح معناداری	میزان همبستگی	متغیر
رد	۰/۲۲۶	۰/۶۲	احساس تنهایی و رضایت از زندگی
تأیید	۰/۰۴۲	۰/۷۳	احساس امنیت و رضایت از زندگی
رد	۰/۶۶۷	-۰/۲۲	احساس عدالت اجتماعی و رضایت از زندگی
تأیید	۰/۰۳۵	۰/۴۳	وضعیت سلامتی و رضایت از زندگی
تأیید	۰/۰۵۰	۰/۱۰۰	آزادی‌های سیاسی - اجتماعی و رضایت از زندگی

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

تعیین‌کننده‌های رضایت از زندگی: نتایج رگرسیونی

برای تعیین سهم تأثیرگذاری نسبی متغیرهای مستقل در میزان رضایت از زندگی از تحلیل رگرسیونی چندمتغیره استفاده شد. از میان متغیرهای مستقل که وارد معادله شدند، متغیرهای احساس امنیت و وضعیت سلامتی معنادار بودند که در مجموع ۳۴ درصد از تغییرات مربوط به رضایت از زندگی را این دو متغیر تبیین می‌کنند و مابقی واریانس تبیین‌شده متأثر از متغیرهای دیگری است که در مدل تحقیق آورده نشده‌اند. نتایج معادله رگرسیونی نشان می‌دهد که با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در متغیر وضعیت سلامتی افزایشی معادل ۰/۳۸۳ واحد استاندارد در متغیر رضایت از زندگی صورت می‌گیرد. همچنین با افزایش یک واحد استاندارد در متغیر احساس امنیت افزایشی معادل ۰/۳۵۴ واحد استاندارد در متغیر رضایت از زندگی ایجاد می‌شود. همچنین در این مدل رگرسیونی شاخص‌های هم‌خطی^۱ نیز بررسی شده است. بر

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در رضایت از ... ۱۹۹

اساس نتایج جدول ۵، شاخص‌های ضریب تحمل و وی آی اف در حد قابل قبولی است. جداول ۵ و ۶ نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره را نشان می‌دهند.

جدول ۵. تجزیه واریانس رگرسیون چندمتغیره فرضیه‌های پژوهش

D-W	R2	R	سطح معناداری	f	میانگین مجذورات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	
۱/۷۶۱	۰/۳۴	۰/۵۸	۰/۰۰۰	۲۱/۳۷۵	۳۲۰/۶۵۴	۲۸۸۵/۸۸۲	۹	رگرسیون
					۱۵/۰۱۴	۵۵۲۵/۲۴۲	۳۶۸	باقی مانده
						۸۴۱۱/۱۲۴	۳۷۷	کل

جدول ۶. نتایج رگرسیون متغیر رضایت از زندگی و متغیرهای مستقل

Sig	T	ضریب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		
		β	خطای استاندارد	B	
۰/۴۵۵	۰/۷۴۸		۲/۴۸۵	۱/۸۵۹	مقدار ثابت
۰/۲۵۹	۱/۱۲۹	۰/۵۱	۰/۳۲	۰/۳۶	احساس تنهایی
۰/۷۰	-۰/۳۸۱	-۰/۱۷	۰/۴۵	-۰/۱۷	احساس عدالت
۰/۰۰	۸/۵۰۲	۰/۳۸۳	۰/۱۲۰	۱/۰۲۲	احساس امنیت
۰/۲۰۱	-۱/۲۸۰	-۰/۶۵	۰/۸۶	-۰/۱۱۰	رضایت از آزادی‌های سیاسی
۰/۰۰	۶/۸۶۷	۰/۳۵۴	۰/۵۵	۰/۳۷۸	وضعیت سلامتی

نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر، پنج فرضیه با استفاده از نظریات زیمل، هومنز، مازلو، اینگلهارت و بنتهام تدوین شد و با آزمون همبستگی آزموده شد. در نهایت، سه فرضیه تأیید شد. بنا بر فرضیه اول، احساس تنهایی با رضایت از زندگی رابطه معناداری دارد؛ این فرضیه در محیط واقعی آزموده شد و تأیید نشد و با یافته‌های بوگه (۲۰۰۶) در خصوص آزمون رابطه احساس تنهایی با رضایت از زندگی در بین دانشجویان دانشگاه آنکارا شباهتی ندارد.

بنا بر فرضیه دوم، احساس امنیت با رضایت از زندگی رابطه معناداری دارد. این فرضیه در محیط واقعی آزموده شد و تأیید شد. در خصوص معنادار بودن ارتباط میان احساس امنیت و رضایت از زندگی، یافته‌های این پژوهش با یافته‌های هزارجریبی و شالی (۱۳۸۸) مشابه است. این یافته با دیدگاه مازلو منطبق است؛ زیرا مازلو معتقد است: نیاز به امنیت یکی از نیازهای اساسی انسان است که در صورت برآورده شدن، باعث رضایت‌مندی انسان خواهد شد.

بنا بر فرضیه سوم، احساس عدالت اجتماعی (توزیعی) با رضایت از زندگی رابطه معناداری دارد. این فرضیه در محیط واقعی آزموده شد و تأیید نشد و با یافته‌های هزارجریبی و شالی (۱۳۸۸)، خسروی و ناهیدپور (۱۳۸۹) و مارتیکینن (۲۰۰۸) ناهمخوان است.

بنا بر فرضیه چهارم، وضعیت سلامتی با رضایت از زندگی رابطه معناداری دارد. این فرضیه در محیط واقعی آزموده شد و تأیید شد و با یافته‌های کپتین و اسمیت (۲۰۰۹) و لیزت و واتسون در خصوص آزمون ارتباط وضعیت سلامتی با رضایت از زندگی مشابه است. این یافته با نظریه مطلوبیت‌گرایی بنتهام هم‌سو است. بنتهام معتقد است که سلامتی انسان باعث ایجاد احساس لذت و شادی در او خواهد شد و در نتیجه از زندگی احساس رضایت خواهد داشت.

بنا بر فرضیه پنجم، رضایت از آزادی‌های سیاسی - اجتماعی با رضایت از زندگی رابطه معناداری دارد. این فرضیه در محیط واقعی آزموده شد و تأیید شد. این یافته با پژوهش اون و ویدراس (۲۰۰۸) و هم‌چنین قهرمان (۱۳۸۷) مشابه است. گفته‌های اینگلهارت هم این یافته را تأیید می‌کند. اینگلهارت بیان می‌کند که آزادی‌های فرامادی نظیر ابراز وجود، تساهل سیاسی، امکان اعتراضات مدنی و آزادی‌های سیاسی - اجتماعی زمانی در جامعه مطرح می‌شوند که جامعه از نظر وضعیت اقتصادی در وضعیت مطلوبی قرار داشته باشد. در صورتی که برای افراد جامعه امکان برآورده شدن این ارزش‌های فرامادی وجود داشته باشد، طبیعتاً رضایت از زندگی هم بالا خواهد بود. نتایج به دست آمده از رگرسیون نشان داد که فقط دو متغیر وضعیت سلامتی و احساس امنیت معنادار بودند که در مجموع ۳۴ درصد از تغییرات مربوط به رضایت از زندگی را این دو متغیر تبیین می‌کنند. با توجه با این که این دو متغیر به تنهایی میزان قابل توجهی از رضایت زندگی را تبیین کردند، برنامه‌ریزان اجتماعی باید به این دو عامل تأثیرگذار برای بالا بردن رضایت زندگی شهروندان توجه بیشتری کنند. وضعیت سلامتی شهروندان تابعی از میزان آگاهی آن‌ها از مسائل بهداشتی و هم‌چنین وجود امکانات کافی بهداشتی و پزشکی است. بنابراین، مسئولان کشور برای ایجاد رضایت اجتماعی در شهروندان باید تلاش بسیاری برای بالا بردن آگاهی‌های بهداشتی و فراهم کردن امکانات در این زمینه انجام دهند. هم‌چنین ایجاد امنیت در سطح اجتماع باید در بین مسئولان و عموم مردم به عنوان عاملی کلیدی در نظر گرفته شود؛ زیرا اگر عدم احساس امنیت در بین تعدادی از مردم (حتی در بعضی از زمینه‌ها) به وجود آید، خیلی سریع به صورت تضاعد هندسی در بین عموم مردم این احساس عدم امنیت شایع می‌شود و در نتیجه در سطح اجتماع گسترش می‌یابد و از این طریق احساس ناامنی و بی‌اعتمادی در بین مردم نسبت به همدیگر در سطح اجتماع به وجود می‌آید و پیامد چنین وضعیتی نارضایتی اجتماعی در سطح وسیع خواهد بود که کل نظام اجتماعی را تهدید خواهد کرد.

منابع

- الوانی، سیدمهدی. (۱۳۷۸)، *نظریه برابری، مجموعه مقالات رفتار سازمانی*، تهران: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- اینگلهارت، رونالد، آبرامسون، پل. آر. (۱۳۷۸)، «امنیت اقتصادی و دگرگونی ارزشی»، ترجمه شهناز شفیق‌خانی، *نامه پژوهش*، ش ۱۴ و ۱۵.
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۳)، *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی*، ترجمه مریم وتر، تهران: نشر کویر.
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۷)، «نوسازی و پسانوسازی»، ترجمه علی مرتضویان، *مجله ارغنون*، ش ۱۳.
- برزگر، لیلا. (۱۳۸۶)، «سنجش میزان احساس خوشبختی شهروندان»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه الزهرا*.
- تاجبخش، غلامرضا، جوانمرد، کرم‌الله، طرفی، علی‌رضا. (۱۳۹۲)، «تحلیل رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهر حمیدیه»، *فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی*، ش ۳۳.
- توسلی، غلامعباس. (۱۳۸۹)، *نظریه‌های جامعه‌شناسی*، تهران: انتشارات سمت.
- خالقی‌فر، مجید. (۱۳۷۷)، «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر نگرش به جنگ»، *پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز*.
- خسروی، فاطمه و ناهیدپور، زهره. (۱۳۸۹)، «بررسی رضایت از زندگی، باور به عادلانه بودن دنیا و حمایت‌های اجتماعی در دانشجویان ایرانی و هندی»، *مجله جامعه‌شناسی زنان*، دوره سوم، ش دوم.

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر در رضایت از ... ۲۰۳

- دیلینی، تیم. (۱۳۸۹)، *نظریه‌های جامعه‌شناسی کلاسیک*، ترجمه بهرنگ صدیقی و وحید طلوعی، تهران: نشر نی.

- شارع‌پور، علی. (۱۳۸۹)، *جامعه‌شناسی شهری*، تهران: انتشارات سمت.

- شولتز، دوان؛ شولتز، الن. (۱۳۸۲). *نظریه‌های شخصیت*، ترجمه یحیی سیدمحمدی، تهران: انتشارات نشر ویرایش.

- دهشیری، غلامرضا و همکاران (۱۳۸۷)، «ساخت و اعتباریابی مقیاس احساس تنهایی در بین دانشجویان»، *مجله روان‌شناسی*، ش ۴۷.

- رفیع‌پور، فرامرز. (۱۳۸۷)، *آناتومی جامعه*، تهران: شرکت سهامی انتشارات.

- ربانی، رسول، بهشتی، سیدصمد. (۱۳۹۰)، «بررسی تجربی رابطه دینداری و رضایت از زندگی»، *مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد*، سال هشتم، ش ۱.

- رفیعی بهابادی، مهدی، حاجیانی، مهدی. (۱۳۹۲)، «بررسی رضایت از زندگی و عوامل مؤثر بر آن»، *مجله جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی ایران*، سال دوم، ش ۵.

- رنگین‌کمان، امیر. (۱۳۸۶)، *رضایت از زندگی*، مرکز تحقیقات استراتژیک، ش ۴۵.

- ریتزر، جورج. (۱۳۸۹)، *نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات علمی.

- قهرمان، آرش. (۱۳۸۷)، «بررسی مفهوم رضایت از زندگی و سنجش آن در میان دانشجویان دختر و پسر»، *فصلنامه پژوهش جوانان*، ش ۴.

- عبدی، عباس و گودرزی، محسن. (۱۳۷۸)، *تحولات فرهنگی در ایران*، تهران: نشر روش.

- غفاری، غلامرضا، امیدی، رضا. (۱۳۸۸)، *کیفیت زندگی، شاخص توسعه اجتماعی*، تهران: نشر شیرازه.
- کوثری، مسعود. (۱۳۸۵)، *آنومی اجتماعی و اعتیاد به مواد مخدر*، تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ.
- محسنی، منوچهر، صالحی، پرویز. (۱۳۸۲)، *رضایت اجتماعی در ایران*، تهران: نشر یادداشت.
- مختاری، مرضیه، نظری، جواد. (۱۳۸۹)، *جامعه‌شناسی کیفیت زندگی*، تهران: انتشارات جامعه‌شناسان.
- سیدمیرزایی، سیدمحمد، قهرمان، آرش. (۱۳۸۸)، «بررسی پیش‌بینی‌کننده‌های اجتماعی از زندگی در بین دانشجویان نمونه مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد»، *مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی*، ش ۳.
- نوابخش، فرزاد، گراوند، جمشید. (۱۳۹۰)، «بررسی تأثیر احساس عدالت اجتماعی بر هویت ملی شهروندان شیعه و سنی»، *مجله مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ش ۲۲.
- ولدمن، ریچارد. (۱۳۸۰)، *نظریه مبادله اجتماعی*، ترجمه محمدسعید ذکایی، تهران: انتشارات پژوهشکده علوم انسانی.
- ولزل، کریستین، اینگلهارت، رونالد، کلینگ مان، هانس - دیتز. (۱۳۸۲)، *توسعه انسانی، نظریه‌ای درباره تغییر اجتماعی*، ترجمه هادی جلیلی، تهران: انتشارات طرح ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- هزار جریبی، جعفر؛ صفری شالی، رضا. (۱۳۸۸)، «بررسی رضایت از زندگی و جایگاه احساس امنیت در آن» *فصلنامه علمی - پژوهشی انتظام اجتماعی*، سال اول، ش ۳.

- Bugay. (2005), “*Loneliness and Life satisfaction of Turkish university students*, middle East Technical university (Metu) in Ankara.
- P. Demakakos, S. Nunn. (2010), *Lonelines, Relative Deprivation and Life Satisfaction*, university college London.
- Kapteyn, J. Smith (2009), *Life Satisfaction*, Research in University the Netherlakd.
- O. Lizette, P. W. Brandy (2013), “Day Laborers’ Life Satisfaction: The Role of Familismo, Spirituality, Work, Health, and Discrimination, *Journal of Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, Vol. 19, No. 3.
- L. Martikainen. (2008), “Day Laborers’ Life Satisfaction: The Role of Familismo, Spirituality, *Journal of happiness study*, Volume 10, [Issue 6](#).
- Owen, J. Videras (2008), *Democracy, Participation and Life Satisfaction*, Research in Hamilton college.